

Päätökset ja kirjelmät sekä kokouksessa kuultavat selostukset, Osittain pöydälle 5.10.2020

Päätösehdotus

Kaupunginhallituksen elinkeino- ja kilpailukykyjaosto merkitsee tiedoksi selostusosassa mainitut päätökset ja kirjelmät sekä kokouksessa kuultavat selostukset.

Käsittely

Päätös

Kaupunginhallituksen elinkeino- ja kilpailukykyjaosto:
Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

1

Tilannekatsaus työllisyyden kuntakokeilun valmisteluun (Tuula Antola ja Hilla-Maaria Sipilä)

Kaupunginhallitus kehotti kaupunginjohtajaa jättämään hakemuksen Marinin hallitusohjelman mukaiseen työllisyyden kuntakokeiluun kokouksessaan 11.11.2019 § 176. Kaupunginjohtaja lähetti Espoon hakemuksen kokeiluun päätöksellään 19.11.2019. Kaupunginhallitus vahvisti Espoon osallistumisen kokeiluun 3.2.2020 § 31. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työllisyyden edistämisen kuntakokeiluista eteni eduskuntaan kesäkuussa 2020 ja päätös kokeilujen käynnistämisestä saadaan eduskunnasta tämän hetken tiedon mukaan lokakuun loppupuolella. Kokeilut alkavat 1.1.2021.

Espoon työllisyyskokeilu sijoittuu konsernihallinnon elinkeino- ja kaupunkikehitysyksikön työllisyyspalveluihin, joiden koko toiminta tulee käytännössä olemaan osa kokeilua. Kokeilun ohjausryhmä on kaupungin johtoryhmä. Kokeilun operatiivisesta johtamisesta vastaa työllisyyspalvelujen päällikkö. Linjaorganisaation lisäksi kokeilussa hyödynnetään myös muita olemassa olevia johtamisrakenteita, kuten aikuisten hyvinvointiryhmää. Varsinaisia erillisiä ohjaus- tai muita ryhmiä ei perusteta. Korona-ajan poikkeusjohtamisessa vastaavasta, linjavastuisiin perustuvasta johtamistavasta on ollut hyviä kokemuksia.

Työllisyyden kuntakokeilussa kaupungille siirtyy lakisääteinen vastuu syyskuun tilanteen mukaan noin 18 500 espoolaisen työttömän työllisyyspalveluiden palveluohjauksesta ja palveluiden tarjoamisesta. Kokeilukuntien vastuulle siirtyviin asiakkaisiin kuuluvat:

1. kaikki työttömät työnhakijat ja työllistymistä edistävissä palveluissa olevat, joilla ei ole oikeutta ansiopäivärahaan
2. kaikki alle 30-vuotiaat työttömät työnhakijat ja työllistymistä edistävissä palveluissa olevat riippumatta siitä, saavatko he työmarkkinatukea, työttömyyspäivärahan perusosaa vai ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa

3. kaikki työttömät vieraskieliset ja maahanmuuttajat iästä ja työttömyyhteensä liittyvästä etuudesta riippumatta

Työllisyyskokeilun resurssit

Kokeilun käynnistyessä 1.1.2021 Espoon kaupungin työnjohdolliseen alaisuuteen siirtyy tämän hetken tietojen mukaan TE-toimiston henkilöstöstä 86 työntekijää sekä käyttöoikeutta 8,67 miljoonaa euroa ELY-keskuksen työllisyysmäärärahoihin nykyisten TE-toimiston lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen. Kaupungin työllisyyspalveluissa on vuoden 2021 alussa 97 työntekijää, joista 62 muualla kuin työpajatoiminnassa. Kokeilun myötä TE-toimistosta siirtyvät ja kaupungin omat työntekijät muodostavat yhdessä työllisyyspalveluiden organisaation. Kaupungin määrärahat vuonna 2020 työllisyyden edistämiseen lukuun ottamatta työmarkkinatuen kuntaosuutta on kokonaisuudessaan 11,9 miljoonaa euroa. Työllisyyspalveluiden lisäksi työllisyyskokeiluun liittyvää henkilöstöä ja resursseja tulee olemaan myös kaupungin toimialoilla sekä Omniassa.

Kokeilun tavoitteissa onnistumisen kannalta kriittinen lisäresurssien tarve on ollut esille vuoden 2021 talousarviovalmistelussa, mutta vasta nyt, valtion koronan myötä tarkistettujen resurssilaskelmien ja syyskuun budjettiriihen jälkeen on tiedossa taloudellinen kokonaiskuva. Koronan aiheuttaman haastavan taloustilanteen myötä Espoon työllisyyskokeilun kohderyhmän koko on kasvanut tammikuun 2020 noin 14 000 asiakkaasta syyskuun 18 500 asiakkaaseen. Valtion lisätalousarviossa päätetyistä työvoimahallinnon koronapoikkeusajan 550 henkilötyövuoden lisäresursseista, josta valtion resurssilaskelmien mukaan Espoon työllisyyskokeiluun kohdentuu valtion laskukaavan mukaan vain 10,8 henkilötyövuotta. Näiden henkilöiden työsuhteet eivät jatku koko vuotta 2021. Kaupungin työllisyyspalveluiden alkuperäinen arvio palveluohjauksen lisäresurssin tarpeesta koronatilanteen takia oli noin 30 henkilötyövuotta, mutta arvio on nyt tarkentunut 20 henkilötyövuoteen. Tämän mahdollistava lisämäärärahan tarve on yhteensä noin 1,2 miljoonaa euroa.

Ongelma valtion resurssin ohjautumisessa kokeilun toteutukseen liittyy siihen, ettei käytetty laskukaava tunnista millään tavoin nuorten, maahanmuuttajien ja pitkäaikaistyöttömien vaatiman henkilökohtaisen ohjauksen suurempaa tarvetta verrattuna muihin ryhmiin. Juuri nämä vaativat kohderyhmät kuuluvat kokeilulle ja pääkaupunkiseudulla korostuu maahanmuuttajien suuri osuus. Espoon kokeilun asiakkaista puolet on vieraskielisiä.

Todennäköisesti koko lisämäärärahalle ei tule kuitenkaan olemaan tarvetta, koska osan kasvaneesta palvelutarpeesta pystytään kattamaan TE-toimistosta siirtyvällä lisähenkilöstöllä. Toiminnan jatkuvuuden kannalta on kuitenkin tärkeää, että kaupungilla on valmius omin määrärahoihin jatkaa tarkoituksenmukainen määrä valtion osan vuodesta 2021 maksamia TE-toimiston määräaikaisia työsuhteita ja myös palkata mahdollista lisähenkilökuntaa kokeilun aiempaa asiakaslähtöisemmän palvelun toteuttamista varten. Ennen kunnan omien lisäpanostusten käyttöä tullaan käyttämään kaikki valtion lisätalousarvioiden kuntakokeiluihin kohdentamat määrärahat.

Ennen koronatilanteen muutosta lisämäärärahan tarvetta ei ollut. Mahdollisin lisäresursseinkin palveluohjausta ja työnhakua tukevien työntekijöiden asiakasmäärien koko tulee olemaan suurempi kuin ennen koronatilannetta ilman lisäresursseja. Keskimääräisenä tavoitteena Espoon

kokeilussa on, että omavalmentajalla on keskimäärin asiakkaita 200, jolloin yhdelle asiakkaalle on aikaa keskimäärin 35 minuuttia kuukaudessa. Aiemman Pirkanmaan kokeilun mukaan laadukkaaseen asiakastyöhön asiakassalkun koon tulisi olla vastaavalla kohderyhmällä, mutta huomattavasti pienemmällä maahanmuuttajien osuudella keskimäärin noin 150 asiakasta. TE-toimiston vastaavat tämän hetken luvut ovat lähempänä Espoon kokeilun tavoitelukua.

Kokeilun onnistumisen edellytyksenä on toimiva palveluohjaus, jota tullaan tukemaan myös erilaisin teknisin ratkaisuin, kuten palvelut kokoavin palvelumanuaalein sekä asiakkuuksien hallintaa tukevin sovelluksin.

Työllisyyskokeiluun liittyvät YT-neuvottelut ja hallinnollinen valmistelu

Työllisyyskokeilulla tulee olemaan vaikutuksia kaupungin työllisyyspalveluiden henkilöstön työnkuviin, joiden kokeilun kannalta tarkoituksenmukaisen päivittämisen yhteydessä käydään YT-neuvottelut. Työnkuvien päivittämisen lisäksi kokeilun viranomaistoimintaa varten henkilöstölle annetaan määräaikainen viranhoitomääräys. YT-neuvottelut kaupungin osalta käydään lokakuun alussa. Neuvottelujen lähtökohtana on palveluohjaukseen liittyvän henkilöstön riittävyys sekä kaupungin työllisyyspalveluiden toiminnan selkeyttäminen siten, että kaupungin omana työnä keskitytään henkilöasiakkaille tarjottavaan viranomaistyönä tehtävään palveluohjaukseen sekä toisaalta työnantajayhteistyöhön. Neuvottelujen kulkua esitellään tarkemmin elinkeino- ja kilpailukykyjaoston kokouksen selostuksessa.

TE-toimistosta siirtyvän resurssin osalta YT-neuvotteluista vastaa valtio. TE-toimisto osoittaa henkilöt tehtäviin, jotka kokeilut ilmoittavat TE-toimistoille. TE-toimistosta kokeiluun siirtyvät henkilöt ovat tämän hetken aikataulun mukaan tiedossa 18.12. Tämä aiheuttaa painetta tarvittavien tunnusten ja sähköpostien rakentamiseen kokeiluun yhtenäiseksi vuoden alkuun mennessä. Tämän hetken tiedon mukaan aikataulu on riittävä teknisten asioiden hoitamiseen.

Kuntakokeilun vaatimat kaupungin hallintosäännön muutokset ja muut YT-neuvotteluihin liittyvät päätöstä vaativat asiat tulevat päätöksentekoon kaupunginhallitukselle marraskuussa. Kaupunginvaltuusto käsittelee asiaa joulukuussa.

Kokeilun keskeisimmät toimenpiteet ja niiden valmistelu

Espoon työllisyyskokeilun tavoitteena on tuoda nykyistä paremmin työttömien saataville koko kunnan palveluvalikko painottuen etenkin työllisyyspalveluihin, sosiaali- ja terveystyöpalveluihin sekä osaamispalveluihin. Sosiaali- ja terveystyöpalveluiden osalta kaupunki on hakenut rahoitusta sosiaali- ja terveysministeriön Työkykyohjelmasta. Tämän hankkeen toteuttamiseen osallistuu myös Kela.

Omnian osaamispalveluiden tuomista paremmin työttömien saataville tuetaan opetus- ja kulttuuriministeriöltä (OKM) haetulla erillisrahoituksella kuntakokeiluihin. Omnian palveluiden tarjoaminen kokeilun kohderyhmälle tulee keskittymään kauempana työmarkkinoista oleville perustaitojen osaamisen kehittämisen, nykyisiin runsaisiin koulutuspalveluihin valmentavien koulutusten, opinto-ohjauksen työttömille sekä osaamiskartoitusten tekemiseen. Toimenpiteillä tavoitellaan työttömien polttamista mahdollisimman tehokkaasti jo nykyisin tarjolla oleviin

koulutuspalveluihin. Palveluilla korvataan osin kaupungin omana tuotantona ollutta pienimuotoista tuotantoa.

Työllisyyskokeilun osaamiskokonaisuuteen liittyy myös opetus- ja kulttuuriministeriön hankerahoituksella toteutettava korkeakoulutettujen Osaamiskeskus, joka toteutetaan yhdessä Metropolia ammattikorkeakoulun, sekä muiden korkeakoulujen ja Helsingin kaupungin kanssa. Malli vastaa Omnian yhteydessä 2019 toimintansa käynnistänyttä maahanmuuttajienosaamiskeskusta, mutta kohderyhmänä on nyt korkeakoulutetut maahanmuuttajat.

Kokeilussa tähdätään palveluohjauksen parantamiseen ja tehostamiseen siten, että nykyisiä osin alikäytöllä olleita, jo tarjolla olevia työllisyyspalveluita saadaan hyödynnettyä nykyistä tehokkaammin. Palveluohjauksen tehostaminen toteutetaan keskittymällä omassa tuotannossa viranomaisen tekemään palveluohjaukseen ja palveluissa hyödynnetään vastaavia ELY-keskuksen hankintoja, jotka ovat olleet alikäytöllä viime vuosina. Tämä tavoite on esitetty myös taloudellisesti kestävä Espoo ohjelmassa.

Osana kaupungin oman toiminnan keskittymistä työllisyyspalveluiden lakisääteiseen viranomaistoimintaan ja Omnian työttömille tarjoamien osaamispalveluiden kehittämistä, on valmistelussa kaupungin oman työpajatoiminnan siirto liikkeenluovutuksella Omnialle. Siirron tarkoituksena on selkeyttää palveluihin ohjauksen ja palvelutuotannon rooleja, mikä mahdollistaa tehokkaamman asiakasohjauksen ja parantaa työpajojen kustannustehokkuutta. Omniassa palvelua on mahdollisuus kytkeä nykyistä huomattavasti paremmin asiakkaiden perustaitojen ja ammatillisen osaamisen kehittämiseen.

Muu keskeinen valmistelu

Syksyn 2020 valmistelutyön keskeisenä tavoitteena on varmistaa, ettei henkilöasiakkaiden palveluihin tule katkoksia 1.1.2021 käynnistyvän kokeilun myötä. Lähes 20 000 asiakkaan lakisääteisten palveluiden siirtäminen TE-toimistolta kaupungille on suuri muutos, kun samalla asiakasprosessi jakautuu esimerkiksi työttömyysturvatehtävän osalta kokeilujen ja TE-toimiston kesken. Muutosta vaikeuttaa se, että asiakasprosessit ovat tarkkaan säädelyjä ja niitä tulee toteuttaa yli 20 vuotta vanhassa TE-toimiston URA-tietojärjestelmässä.

Kokeilun kärkitoimenpiteiden valmistelu ei ole vielä alkanut työnantajapalvelun ja kaupunkityönantajana osa-alueiden osalta. Valmistelussa edetään näihin kokonaisuuksiin, kun kokeiluun liittyvät käytännön valmistelut ja kaupungin YT-prosessit on saatu päätökseen. Käytännön valmisteluja tehdään syksyn aikana muun muassa henkilöstön perehdytysten, muutoksen henkilöstöviestinnän, henkilöstön työnkuvien, tilaratkaisujen, palvelumallien ja organisoitumisen tarkentamisten, ICT-ratkaisujen ja asiakasviestintään liittyen.

Koronan vaikutus työmarkkinatuen kuntaosuuteen

Kaupunki maksaa työmarkkinatuen kuntaosuutta niistä henkilöistä, jotka saavat työmarkkinatukea ja ovat olleet työttöminä tai palveluiden ulkopuolella yli 300 päivää. Kuntaosuutta maksetaan niiltä päiviltä, kun henkilö ei ole palveluissa, työssä tai koulutuksessa. Maksuosuus 300-999-päivää passiivista työmarkkinatukea saaneista on puolet työmarkkinatuesta ja 1 000 ja yli päivää saaneista 70 prosenttia.

Lyhyellä aikavälillä työmarkkinatuen kuntaosuusmaksuun vaikuttaa etenkin aktivointipalveluiden määrä, valuma listalle sekä listalta pois. Koronan täysimääräiset vaikutukset kuntaosuuteen nähdään vasta vuoden 2021 lopusta ja 2022 alusta alkaen, kun kevästä 2020 alkaen työttömäksi jääneet henkilöt tulevat kuntaosuusmaksun piiriin, jos heidän työttömyytensä ovat pitkittyneet. Tämän hetken ennusteen mukaan vuoden 2020 työmarkkinatuen kuntaosuusmaksu tulee olemaan noin 24 miljoonaa euroa.

Työllisyyskokeilun suhde Taloudellisesti kestävä Espoo-ohjelmaan

Taloudellisesti kestävä Espoo ohjelmassa esitettiin viisi toimenpidettä (Liite) työllisyyspalveluiden tehostamiseksi. Kaikki toimenpiteet tullaan toteuttamaan osana kokeilua. Kyse ei ole pelkästään säästöistä, vaan toiminnan tehostamisesta uudelleen organisoimalla toimintaa kokeilun mahdollistamalla tavalla sekä hyödyntämällä valtion rahoitusta ja hankintoja niissä palveluissa, joissa ne ovat mahdollisia.

Kokouksessa on käytössä myös YT-neuvotteluihin liittyvä materiaali ja toimintojen uudelleen organisoituminen tarkemmin.

Pysyvien palvelurakenteiden valmistelu sekä budjettiriihen linjaukset

Hallitus teki työllisyyskokeiluun vaikuttavia linjauksia syksyn budjettiriihessään. Tulevat muutokset lakiin julkisista työllisyys- ja yrityspalveluista koskevat myös kokeilua. Hallituksen muutokset pohjoismaisen työnhaun mallin toteuttamiseksi ovat saman suuntaisia kuin Espoon kokeilussa on ollut tarkoitus toteuttaa palveluiden osalta: satsaaminen työttömyyden alun tukeen ja palvelutarpeiden arviointiin, aktiivinen palveluiden ja työn tarjoaminen ja ratkaisujen henkilökohtaistaminen sekä työttömien työnhakijoiden aktivointi. Valtion malliin osoittamat 1 200 henkilötyövuoden lisäresurssit tulevat käyttöön vasta, kun malli otetaan käyttöön vuoden 2022 alussa.

Kokeilun toteutuksen rinnalla valmistellaan myös pysyviä palvelurakenteita työllisyyspalveluihin. Marinin hallituksen ohjelmassa on linjattu, että kuntien roolia työllisyyspalveluiden järjestäjänä vahvistetaan. Työ- ja elinkeinoministeriössä on valmisteltu esiselvitys tulevaisuuden palvelurakenteeksi kuntien roolin vahvistamisen pohjalta. Esitys sisältää viisi skenaariota keskustelun pohjaksi. Päätökset pysyvästä palvelurakenteesta tullaan valmistelemaan vuoden 2021 ensimmäisellä puoliskolla.

Keskeisessä asemassa pysyvien palvelurakenteiden valmistelussa on ministerityöryhmän alatyöryhmänä toimiva palvelurakenteita valmisteleva työryhmä, jossa on edustus suurista kaupungeista ja Kuntaliitosta. Espoota ryhmässä edustaa työllisyyspalvelujen päällikkö Hilla-Maaria Sipilä.

Päätöshistoria

Kaupunginhallituksen elinkeino- ja kilpailukykyjaosto 5.10.2020 § 98

Päätösehdotus

Kaupunginjohtaja Jukka Mäkelä

Kaupunginhallituksen elinkeino- ja kilpailukykyjaosto merkitsee tiedoksi selostusosassa mainitut päätökset ja kirjelmät sekä kokouksessa kuultavat selostukset.

Käsittely

Puheenjohtaja Lahtisen kannattamana ehdotti, että tilannekatsaus työllisyyden kuntakokeilusta jätetään pöydälle.

Keskustelun päätyttyä puheenjohtaja tiedusteli, voidaanko puheenjohtajan ehdotus yksimielisesti hyväksyä. Koska puheenjohtajan ehdotusta ei vastustettu, puheenjohtaja totesi kaupunginhallituksen elinkeino- ja kilpailukykyjaoston hyväksyneen sen.

Päätös

Kaupunginhallituksen elinkeino- ja kilpailukykyjaosto päätti merkintä tiedoksi selostusosassa kohdissa 1 ja 2 tarkoitetut selostukset ja jättää pöydälle selostusosan kohdassa 3 tarkoitetun tilannekatsauksen työllisyyden kuntakokeilun valmisteluun.